

Algirdas Dankisas

IEVOMS ŽYDINT

Pabudau anksčiau negu įprasta. Rasi pažadino svaigus žydinčių ievų kvapas. Šis metas man visada stebuklas. Netekusios žado, lyg užsimiršusios, gal kuplių ievų žiedų kvapo apsvaigintos, mane vilioja, kviečia mano vaikystės dienų upės – Venta, Virvytė, Dubysa. Jų pagoniškus vardus tariant, lyg kosmoso šauksmas krinta, ir į mažutėlaites, vos įžiūrimas atplaišėles sudūžta bėgūnė žvaigždė, girdėti Žemaitija. Nusileidęs ant upių duburių ir sietuvų gegužės dangus byloja, jog prasidėjo arba tuoj tuoj prasidės didysis ešerių kibimas – lauktas, išsvajotas kiekvieno žvejo.

Žydi ievos, kalbina, svaigina mane seniai pamirštais pagoniškais žodžiais. Perdien, pernakt džiugina balta paslaptimi. Žydro vėjo pamyluotos beria žiedlapius į vandenį, tarsi nuotakos pavandeniui paleidusios baltus nuometus. Krintanti žiedlapių pūga, rodos, baltai perbraukia šešėlius, viską, kas tamsu ir juoda. Be garso skamba balti atlasiniai ievų varpai. Susimąsto, prityla upės. Prityla, įsiklauso sodriai žali ajerai, kraujažolės, vandens mėtos ir kiti žolynai. Šuminas sakydavo, jog savo baltuose žieduose ievos saugančios aušros skaistybę, rasos gėrį, nakties svaigulį. Prisimenu tą pavasarį, tą ievų žydėjimą. Prisimenu ir slapčiausią, visam gyvenimui užvaldžiusį norą suvilioti, pagauti ievų kvapo apsvaigintą duburio seniūną – ešerį. Atminties akimis regiu tas nuostabias žalio pavasario šventes – ievų žydėjimą – padovanojusias upei savo šviesius atspindžius, pažėrusias su niekuo nesulyginamas lakštingalų melodijas – nepaaiškinamą nostalgiją akimirkoms, dienoms, praleistoms mirkant meškerę, kai akys prisipildydavo nuostabos ir susižavėjimo.

Renkamės baidarę. Virvytės pakrantėse tylu. Taip tylu, jog girdėti, kaip tvinksi smilkiniai. Nugrimzdušios į baltą pasaką snūduriuoja ievos. Kaip vakar, kaip užvakar jų žiedlapiai lėtai ir tyliai krinta į srovę. Upė šįkart mus pasitinka lemtinga, magiška tyla. Knieti, nenumaldomai norisi panardinti žvilgsnį jos sietuose ir rievose. Kur nugrimzta dangus, ievų sapnai, kur manęs laukia nesulaukia gražuoliai moterišku vardu pavadintos upės princai – ešeriai? Baltame pakrančių fone – žali blindžių, juodalksnių, gluosnių siluetai. „Užsisvajojai, drauguži? – vizijas nutraukia draugo balsas. – Metas irklus merkti...“

Gražuolė upė vilioja kitais, savais kerais, kurių jokiais pinigais neįkainosi. Dauguma šiuolaikinių žvejų nėra linkę leisti į sentimentus. Esą truktelėjus žemaitiškos ruginės, visos Žemaitijos upės kitaip atrodančios. Iškalbingesni porindavo, jog po geros dozės gimstą sociologinių ar net filosofinių svarstymų. Smegenys fiksuojančios gražius peizažus, galybę laimingų duburių ir

sietuvų. Ievų žiedų alsa – beatskubančios pavasarį pakeisti vasaros kvapas.

Geria, neatsigeria to kvapo upė, pievos, miškai. Skuba tuo kvapu prisipildyti ir trumpam upės paviršiuje savo bėgsimą pristabdę garbaniai debesys. Skubėti verta. Niekas nežino, kada atsėlins paskutinė akimirka, viską sujungianti amžinybėn, sunaikinianti geriausią gyvenimo dalį – prisiminimus. Kiekvienas esame patyrę nors kelias akimirkas, paveikiančias sąmonę šiek tiek stipriau nei kitos. Toje akimirkų kolekcijoje išvelgiu tam tikrus dėsningumus, suvokiu, jog viduje gyvenu visiškai kitą gyvenimą, svarbesnį nei tas, kurį laikau tikru ir nusistovėjusiu.

Tas duburys godojo kažkokią pilkšvai baltą, nuobodžią spalvą. Rodos, ir debesys jo paviršiuje tapo plonesni, vaikesni, apatiški, nuobodžiaujantys, visa kam abejingi. Slietu susidomėjo tik keli gružliukai ir kuklus strepečiukas. „Keliuok atgalios pas saviškius, jelčiau“, – burbtelėjo draugas. Rimto ešerio kibimas – svaigalas. Tačiau jo kaip nėra, taip nėra. Bet argi tai dabar ką nors reiškia?

Ievos žydi. O gražuolės upės pakrantės aidai nuo lakštingalų trelių. Pavydime joms to vėjavaikiškumo, paukštėms solistėms nereikia vytiš informacijos kataklizmo. Jos žino savo didžiųjų, nepakartojamų, virpančių kaip miražas koncertų tvarkaraštį.

Vis platėjančiu raudonu ruožu brėško aušra. Suspindo dangaus mėlynė, atasta paskiausiai nukritusiais ievų žiedlapiais. Draugas pareiškia, kad nieko gražesnio nėra matęs nei girdėjęs. O netrukus pakerta ir užtikrintai išveda padorų ešerį. Po to antrą, šeštą...

– Gal malonėtum paaiškinti?

– Baik svajojęs, – draugas atsakė taip, tarsi kiekvienas kvailys turėtų tai žinoti. – Ir ešerius trauksi kaip magas iš skrybėlės balandžius... Taigi nenuvilki mane, bičiuli.

Jis žiūri atviru žvilgsniu, šypsosi, nenusuka akių. Vienuolika kuprotųjų ir vienas šimtgraminis šapaliukas – pats tas pusryčiams. Tolimas griaustinis galiausiai atnešė trankią, trumpalaikę liūtį. Lietus galėjo sėkmės svarstyklės palenkti į vieną ar kitą pusę, padaryti žūklę mįslingą ir neaiškią. Ešerių duburyje nebeliko nė padujų. Tiesą sakant, ką jie čia pamiršo? „Nebandyk dūsauti ir guostis: „Va, štai, kai mes buvome jauni...“ – erzino draugas. Dar išgirstu, jog visagalys laikas keičia ne tik mus, bet ir žūklę. Todėl verta atsiduoti žydinčių ievų kvapui ir lakštingalų trelių nuskaidrintai nežinia. Na ir, savaimė aišku, nedūsauti, jog ešerių paieškos – tai tik sumautas laiko gaisimas. Tiesa, galimas daiktas, kai kam kitaip atrodo.

Sutarėme, jog šį kartą svarbiausias veiksnys būsianti pragmatiška tiesa: kokios valandos būtent dabar yra produktyviausios? Matyt, abiejų prigimtis reikalavo žinomas tiesas tikrinti, o ne akiai jomis pasikliauti. Draugas dar pridūrė, jog geriausia būsiant elgtis atvirkščiai, nei buvom įpratę. Atseit, tokie veiksmai mums nekliudysią, o tapsią pagalbininkais atskleidžiant šį bei tą naujo. Jokių griežtų rėmų, taisyklių – tik kūrybinė laisvė. Pats tas maištingoms mudviejų sieloms.

Kitaip tariant, devyniasdešimt procentų nepaliaujamiems ieškojimams, dešimt – atsitiktinumams. Jie sunkiai prognozuojami, sunkiai motyvuojami. Absoliučių tiesų nėra. Už visko slypi tik nepaliaujamas noras tobulėti. Svarbiausia – nenusivilti, jeigu nepasiseks. Esą iš dviejų kelių geriausiai rinktis tą, kuris nepramintas. Žinoma, tai – rizikinga, bet užtat sėkmės jausmas būsiąs kur kas džiugesnis... O išsipildę norai pagimdysią naujų svajonių. Anot draugo, tuo paremta ir visa evoliucijos raida. Eksperimentams trijų dienų – per akis, į valias. Vertinti reikia kiekvieną valandą. Abu turime ne tiek jau daug progų pasidžiaugti ešerių paieškomis. Žinau, jog triukšmingi ginčai ir barniai tik švaisto ir šiaip jau senkantį energijos rezervuarą. Kažkur teko skaityti, jog pusvalandis kivirčo suryja daugiau sveikatos nei aštuonios darbo valandos. Visomis išgalėmis stengiamės išlaikyti mandagų bendravimo toną. Mat jis neblokuoja energijos ir tausoja nuo laiko ir gyvenimo tempų pašlijusius nervus.

Žuvienė iš ešerių buvo puiki. Nors, tiesą pasakius, burnoje jaučiau aitroką lūkesčių prieskonį. Protingiausia išvada, kurią paprastai pasidarydavau, skambėjo taip: pasistenk atšaldyti emocingą savo galvą. Bet kaip? Dabar joje plaukioja tiršta, ievų kvapo persunkta migla. Gilių minčių mano makaulėje neatsirado. Buvo tik paviršutinės, smulkutės it skruzdės, aguonos grūdėliai ar dar mažesnės. Vieninteliai pastovūs mus supantys dalykai – vanduo ir dangus. Jie geriau už mus žinojo, kokiomis nuotaikomis dabar gyvena, ko geidžia klastūnai Virvytės ešeriai. Perfrazavus Ostapą Benderį, vertėtų paklausti savęs: „Kam tau toji ešerių žūklė, jeigu neturi fantazijos?“ Todėl laukimo akimirkos tokiais atvejais dažnai virsta valandomis. Primąščiau, žinoma, visokių niekų. Bet negali juk visada ir visur mąstyti kaip Saliamonas. Laukti ir tylėti? Ir viena, ir kita – nieko gero. Žinoma, kalbėti reikia. Bet kurių galų abiem taukšti niekus? Išminčius kažkada yra pasakęs: „Kai daug žmonių galvoja tą patį, iš tikrųjų niekas negalvoja. Kitas dalykas, jeigu du galvoja vienodai, vadinasi, gimsta dviguba tiesa“. Labiausiai vertinamos ir gerbiamos esti skirtingos nuomonės, skirtingos tiesos ir teiginiai. Tačiau svarstymai ir dvejonės irgi nėra bereikšmiai.

Be didesnių nuotykių praplaukiame Šarkalnės ir Tryškių malūnų slenksčius. Žūklė sietuose ir duburiuose laimikiais nenudžiugino. Be ginčų sutariame: reikia sugalvoti trečią variantą – tarpinį. Mes – patys sau, laikas slenka atskirai nuo mūsų. Kaip mėgo sakyti Šuminas, žvejys širdo ant ešerio, o tas ir nežinojo. Žūklėje naujovių paieška – pagirtinas bruožas. Šventa taisyklė – reikia išmanyti tai, ką nori įgyvendinti. Galų gale draugas pareiškia, jog sėdime ir galvojame apie tai, ko niekada nebus. Teko sutikti, jog tai kraupi ir nenuginčijama tiesa. Liūdna, kai nesikeičia niekas, bet dar liūdniau, kai pasikeičia viskas. „Niekas nepasikeitė, ešeriai neišnyko, – sako draugas. – Tai tik metams bėgant vis labiau slegiantis nuovargio, o gal nostalgijos praeičiai sindromas.

Ešeris mudviem – ypatingas simbolis, vertas švenčiausios pagarbos. Draugas tvirtino, jog nesėkmės kuprių žūklėse atspindinčios suminkštėjusias smegenis. Nesėkmėse slypinčios

neatpažintos, neįmintos mįslės. Jos – taip pat patirtis. Vienas dalykas – žūklė, kitas – patirtis. Sėkmė – svajonė, kuri it plaštakė gali nutūpti ant meškerę laikančios tavo rankos. Kuo sėkmė nelauktesnė, tuo didesnė jos kaina. Kas belieka? Nepražiopsoti jos niuansų, nes juk nieko gyvenime veltui, už dyką negauname. Šuminas sakydavo: „Pasiimk iš upės tiek, kiek ji pasiūlo. Ji juk ne stebukladarė, kuri mostels lazdele ir glėbį žuvų pažers. Neįmanoma nieko atimti iš jos, ji viską laisva valia tau atiduos. Sėkmė – paslapties durys. O tu visada už jų...“ Prisimenu tuos žodžius. Dievas žino, man tikrai yra apie ką pagalvoti. Galų gale papaikėlis ešerys neturi nusipiginti, jis – sietuvos vikontas, o ne koks klapčiukas gružlys ar davatkėlė aukšlė.

Šiaip ar taip vakarienei ešerių prisigaudėme – ir žuvienei, ir kepsniui. Prie laužo klausimų nekilo. Monologas prasidėjo lyg ir savaimė: „Ką dabar reiškia pasigauti kilograminį kuprių?“ Galop sutariame, jog prie ištuštėjusios upės skursta tik pavargę gėdytis savo žodžių, poelgių, viso to, nuo ko naktys atrodo galo pradžia, kasdienybė – košmariškas sapnas, tik tokie kaip mudu – senstantys diedukai. Viskas, kas pragyventa, praeities šulinyje, kuriame ir dieną šviečia žvaigždės, nugrimzdusios žūklės, turėjusios savo pamokomą prasmę. Tai jokia paslaptis, joks noras, joks palinkėjimas. Tai tik tokių minučių sukeltos euforijos rezultatas. Priežastis ir savęs paties įminimas. Tai nuo liežuvio nusprūsti pasirengęs bei pasiryžęs nuskambėti žodis – verksmingas prašymas kažko vienintelio, svarbaus, apie ką buvau pamiršęs, bet būtinai turėsiu išmelsti ievų ir lakštingalų, kad širdis nesustotų, kad neuždusčiau nuo nebylumo...